

568/23

בס"ד

הידעת? - לימי חנכה

- ❖ "כי נר מצוה ותורה אור (משלי י') על ידי נר מצוה (נר חנכה) זוכה לאור תורה.
- ❖ אמר רבי חנינא ב-כ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן והמתין הקב"ה לחנכו עד חדש ניסן שבו נולדו האבות נמצא מתבטא חדש כסלו, שלם לו הקב"ה בבית שני בימי חשמונאים.
- ❖ בחנכה חנך בית המקדש ולא רק בית המקדש אלא כל העולם כולו כי אין העולם מתקיים אלא בזכות התורה והיגיון בקשו לכבות ח"ו את אור התורה ולבטל את ישראל מלמודיה על פן חדשו החשמונאים בנצחונם את כל העולם (שלי"ה הק').
- ❖ "לא תירא לביתה כי כל ביתה לבוש שנים (משלי) אל תקרא שנים אלא שנים, מזוזה ונר חנכה (מדרש).
- ❖ הקרבנות נוהגות רק כשבית המקדש קיים אבל הנרות לעולם (מדרשי חז"ל).
- ❖ מדוע טמאו היגיון דוקא את השמנים והמנורה? אמר להם אנטיוכוס לחיליו מצוה אחת בידם אם אתם מבטלים אותה הם אבודים ואיזה זה הדלקת המנורה שכתוב בה "להעלות נר תמיד", כל זמן שהם מדליקים אותה תמיד הם עומדים, עמדו היגיון וטמאו כל השמנים.
- ❖ בלעם הרשע מצין את ישראל שאין פתחי אהליהם מכונים אחד מול השני, בפסוק הידוע "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל". המתניינים שהיו היועצים של היגיון פנו אותם לגזר גזרות קשות בעקר בקדשת ישראל שבהם הם מציינים ומבדלים מהגוים. גזרו שכל מי שיעשה דלת ופתח לביתו ידקר בחרב, מדוע? שלא יהיה כבוד וצניעות בישראל, וגזרה זו באה על ישראל מפני שהתירשלו במצות מזוזה. לכן נצטוו להניח נר חנכה בפתח הבית, נר חנכה מימין ומזוזה משמאל, ובעל הבית בטלית מצניצת נכנס ועומד ביניהם. ועל כך אמרו חז"ל את הפסוק (שיר השירים) "ועל פתחינו כל מגדים".
- ❖ **יום המקדש כ"ה כסלו**: בכ"ה כסלו נגמרה מלאכת המשכן בימי משה.
- בכ"ה כסלו שמחו בהשלמת היסודות לבנין בית המקדש בבית שני בימי חגי הנביא.
- בכ"ה בכסלו טהרו את המקדש ונעשה בו נס חנכה בימי חשמונאים.
- ❖ **בית חשמונאי**: לשמעון הצדיק משירי כנסת הגדולה (פרקי אבות) היו שלשה בנים: שמעי, חוניו ויוחנן. הצעיר - יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה במשך 40 שנה. הוא היה מתלמידי אנטיוכוס איש סוכו. בנו היה מתתיהו החשמונאי שקרא בקול "מי לה' אלי". למתתיהו היו חמשה בנים: שמעון, יוחנן, יהודה, יונתן ואלעזר. מתתיהו ובניו בנו גם "מכבים" על שם דגלם שהיה רקום עליו אותיות מ.כ.ב.י. שזה ר"ת "מי כמוך בא-לים ה'". ור"ת נוסף מתתיהו כהן בן יוחנן.
- למתתיהו היתה גם בת בשם יהודית שעל ידה נעשה הנס הנקרא "נס יהודית".
- משפחת מתתיהו המכבים עזי הנפש הם אלו שהרימו את נס המרד ביגיון ומלכם אנטיוכוס הרשע.

הַיִּדְעָתָה? - לִימֵי הַחֲנֻכָּה

✽ וְיוֹן מְזָכֵר בַּתּוֹרָה (בראשית י' ב') "בְּנֵי יִפְתָּה גֹמֵר וּמְגֹג וּמְדֵי וְיוֹן וְתוֹבֵל וּמִשְׁשָׁה וְתִירָס".
וְיוֹן הָיָה בְּנוֹ הָרְבִיעִי שֶׁל יִפְתָּה בֶן נָח, וְהוּא אָבִי הָאֵמָה הַיְּוֹנִית הַרְשָׁעָה. מַלְכוּת יוֹן שְׁלֹטָה בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל מִיָּמֵי אֶלְכָסְנֶדֶר מוֹקְדוֹן מֶלֶךְ יוֹן שֶׁכָּבַשׁ כְּמַעַט אֶת כָּל הָעוֹלָם וְגַם אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
מִיָּדֵי הַפָּרְסִים. אֶלְכָסְנֶדֶר מוֹקְדוֹן לֹא נָגַע לָרָעָה בַּיהוּדִים וְהָעָרִיץ אֶת כָּל חֻכְמֵי יִשְׂרָאֵל וְכַבְּדָם.
יָדוּעַ הַמַּעֲשֶׂה בְּגַמִּי (יומא ס"ט) עִם שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק וְהַשּׁוֹמְרוֹנִים.
לְאַחַר מוֹת אֶלְכָסְנֶדֶר מוֹקְדוֹן הִתְחַלְקוּ שָׂרָיו בְּמַלְכוּתוֹ הָאֲדִירָה, אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִפְלָה מֵאֵת ה'
בְּחֻלְקוֹ שֶׁל אֲנִטְיוֹכּוֹס אֶפִּיפָנֶס הָרְבִיעִי שֶׁמֶלֶךְ בְּסוּרְיָה. אֲנִטְיוֹכּוֹס הַרְשָׁע רָאָה עֲצֻמוֹ
אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס לְתַרְבוּת הַיְּוֹנִית, מִטָּרְתוֹ הִיָּתָה לְהַפִּיצָה בֵּין כָּל יוֹשְׁבֵי מְדִינוֹתָיו, גַּם בְּכַח הַזְרוּעַ.
הָיוּ יְהוּדִים שֶׁהוֹשָׁפְעוּ מִתַּרְבוּת יוֹן (תַּרְבוּת הַגּוֹי, הַיִּפִּי וְהַהִפְקָרוֹת. סְפוֹרֵט, אֱלִילוֹת וְעוֹד)
וְסִיעוּ לְהַפִּיצָה, הֵם נִקְרְאוּ מִתְיּוֹנִים וּבְרָאשָׁם עָמְדוּ שְׁנֵים שֶׁהָיוּ יָרִיבִים מָרִים, יָאֶסִּין
וּמְנַאֲלוּס - שְׂרָיִי לְדָרְאוֹן עוֹלָם.

✽ מוֹבָא בְּסִפְר חֲשֻמוֹנָאִים "וַיְהִי בַּעֲת הַהִיא וַיֵּצְאוּ בְּנֵי בְלִיעֵל מִקֶּרֶב יִשְׂרָאֵל וַיִּנָּצְחוּ אֶת עַם
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִבָּה נִכְרְתָה בְרִית אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵינוּ (עַם הַיְּוֹנִים)... וַיִּיטֹב הַדָּבָר בְּעֵינֵי
הָעָם וַיִּשְׁלְחוּ מַלְאָכִים אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֵּצְאוּ הַמֶּלֶךְ בְּיָדָם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵי הַגּוֹיִים וּבַחֲקוֹתֵיהֶם וַיְקִימוּ
בֵּית מִשְׁחָק בִּירוּשָׁלַיִם כְּמִשְׁפֵּט הַגּוֹיִם, וְלֹא מָלוּ עוֹד אֶת בְּנֵיהֶם וַיַּעֲזְבוּ בְרִית הַקֹּדֶשׁ לָלֶכֶת
בַּחֲקוֹתָם וַיִּתְּמְכּוּ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה'".

✽ אֲנִטְיוֹכּוֹס הַרְשָׁע עָלָה עַל יְרוּשָׁלַיִם כֶּ-4 שָׁנִים לְאַחַר תְּחִלַּת מַלְכוּתוֹ וְעַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בַּעֲזוֹת
מִצַּח מִכְחָם שֶׁל הַמִּתְיּוֹנִים וְלָקַח וּבָזַז אֶת כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ, וַיְהִי אֲבָל גָּדוֹל לְכָל יִשְׂרָאֵל בְּכָל
מוֹשְׁבוֹתָם.

✽ הַיְּהוּדִים בְּכַחֲם הִדָּל נִסּוּ לְמָרוֹד בּוֹ וְהוּא עָלָה בַּצָּבָאוֹת רַבִּים וְכָלִי נָשָׁק מִתְחַכְּמִים כְּמוֹ
פִּילִים. אֲלִפִּי יְהוּדִים נִהְרְגוּ בְּמָרְד וְרַבִּים מֵהֶם נִשְׁבּוּ וְנִמְכְּרוּ לַעֲבָדִים. אֲנִטְיוֹכּוֹס הוֹשִׁיב גּוֹיִם
רַבִּים בִּירוּשָׁלַיִם, בָּשָׂס וּבָנָה מוֹסְדוֹת יוֹנִים וְנָתַן אֶת כָּל צָרְכֵי הַמִּתְיּוֹנִים וְאִזּוּ הַחֹל בַּמְּדִינּוֹת
דְּכוּי אַכְזָרִי נֶגֶד הַדָּת הַיְּהוּדִית. אֲסֵר קִיּוֹם מַצּוֹת הַתּוֹרָה וּבַעֲקָר מִלָּה, שִׁבְתָּ וְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ
- שֶׁלֹּא יִדְעוּ מִתִּי חָלִים חֲגֵי יִשְׂרָאֵל. חָלַל אֶת מִזְבֵּחַ ה' וְהַקִּים פָּסֵל מִשְׁקָץ וּמִתַּעֲבָב עַל מִזְבֵּחַ
ה'. בְּכָל עִיר וַיִּשׁוּב הַקִּימוֹ הַיְּוֹנִים בְּשִׁתּוֹף הַמִּתְיּוֹנִים מִזְבָּחוֹת לְאֱלִילֵי יוֹן, הַקָּרִיבוּ חֲזִירִים,
הַחֲלִיפוּ אֶת שֵׁם הַמִּקְדָּשׁ בְּשֵׁם הָאֱלִילִים. הַיְּהוּדִים אֲלָצוּ לְהַשְׁתַּתֵּף בַּחֲגִיגוֹת לְכָבוֹד אֱלִילֵיהֶם,
רְדִיפַת הַדָּת נִעְרָכָה בַּעֲקָבִיּוֹת וּבְאַכְזָרִיּוֹת.

✽ קָרַע אֶת סִפְרֵי הַתּוֹרָה לַגִּזְרִים וַיִּשְׂרְפוּ אוֹתָם בָּאֵשׁ. כָּל מִי שֶׁמָּצָאוּ אֶצְלוֹ סִפְרֵי קוֹדֶשׁ אוֹ
שְׁשׁוּמֵר אֶת דַּת הַיְּהוּדִית הָרְגוּ, נָשִׁים שֶׁמָּלוּ אֶת בְּנֵיהֶם הוֹמָתוּ וְהָעוֹלָלִים נָתְלוּ בַּצּוּאָרִם.
כְּמוֹכֵן שְׂרָבִים מִהַמִּתְיּוֹנִים בָּצְעוּ בַּפֶּעַל אֶת הַגִּזְרוֹת - יְהוּדִים שֶׁסָּרוּ מִדֶּרֶךְ הַתּוֹרָה וְדָבְקוּ בְּדֶרֶךְ
יוֹן. רַבִּים מִהַיְּהוּדִים מָסְרוּ נַפְשָׁם לְמַעַן מַצּוֹת ה' וְדֶרֶךְ הַתּוֹרָה. הַתְּחַבָּאוּ בַּמַּעֲרוֹת לְקִיּוֹם
מַצּוֹת עַל אֵף הַקְּשָׁיִים וְהַגִּזְרוֹת. מִסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַיְּהוּדִים הִיָּתָה לְגִס וּמוֹפֶת. רַבִּים בָּחֲרוּ

הַיָּדְעֶתָ? - לִימֵי הַחֲנֻכָּה

למות מות קדושים ולא לעבור על ברית ה', וידוע הספור המפלא של חנה ושבעת בניה, ואסף היהודים שנהרגו במערה על שמירת שבת.

✧ כל אשר קרה בתקופת החשמונאים (חשמונאי פרושו מהעיר חשמון - בנוי משפחתי. ויש אומרים מלשון גדלה כמו "יאתו חשמונים מני מצרים") מובא ונכתב בספר חשמונאים שנכתב ע"י המכבים.

✧ עד שהתעורר מתתיהו כהן גדול ובניו מהר המודעית "מי לה" אלי" והכריזו מלחמת קודש נגד היוונים והמתיונים רודפי הדת והצטרפו אליהם מיראי ה' ויערכו מלחמת קודש קשה וארוכה בערך 103 שנים ערכה המלחמה עד שנצחו את המתיונים ועוזריהם וטהרו את המקדש והעמידו את הדת על תלה ותרבות יון ונושאייה נחלו מפלה מיד מעטים וחלשים עזי נפש וקנאים למען ה' ותורתו הוציאו את כל תרבות יון מהארץ וחנכו את המקדש וטהרו את המזבחות והמנורה ואחר כך בית המקדש התקיים עוד 206 שנים עד חרבנו ע"י הרומאים ומ"ש.

✧ מאז אנו לא מפסיקים לחגג את ימי החנכה הקדושים לאורך כל הגליות הצרות והקשיים עד בנין המקדש וגם אחר כך פורים וחנכה נחוגג לעולם גם כשהמועדים יתבטלו.

✧ ה"חתם סופר" מסביר הטעם מדוע נס חנכה אינו מזכר כלל במשנה? מפני שרבו הקדוש מסדר המשנה היה מזרע דוד המלך ונס חנכה נעשה ע"י בית חשמונאי שתפסו המלוכה לאחר חנוך המקדש ולא היו מזרע המלוכה - זרע דוד, וזה הרע לרבו הקדוש ובכתבו את המשנה על פי רוח הקדש נשמט מחבורו.

✧ ה"בני יששכר" כותב - וכן בש"ס ובזהר - שהוא בחינת האור הגנוז שגנוז הקב"ה לעתיד לבוא.

✧ הסביבונים שנהגו לסובב בחנכה זכר לאותם יהודים שלמדו תורה וקימו מצוות במסירות נפש באימה ופחד במערות ומחבואים מפני זר ואויב, כאשר נסו לתפוס הוציאו את הסביבונים וטענו שהם אינם אלא משחקים, שפך היה המנהג בימיהם ומיד שהסתלקו שבו וחזרו ללמוד תורה.

✧ מקבלנו מחז"ל הקדושים שהמארעות שארעו לעם ישראל ושלזכרם אנו חוגגים את אותו מארע (כגון פסח, חנכה, פורים) אינו רק זכר בעלמא למה שקרה אז, אלא אדרבה, אותו מארע שלזכרו קבעו חז"ל תאריך מסים הוא משום שראו שביום זה מתנוססת אותה ההארה בכל תוקפה וחוזקה ועוצמתה מדי שנה.

וכן בחנכה, בזמן ההדלקה בבתינו מתנוצץ אור התורה והמצוה וזהו זמן של נסים מפש ברוחניות וגשמיות.

✧ הרמב"ם כתב, שמצות חנכה מצוה חביבה עד למאד. חביבין דברי סופרים יותר מינה של תורה ולא אמר חשובין אלא חביבין, והקב"ה אומר תאירו לפני נר שלכם.

הַיְדָעָתָּה? - לִימֵי הַחֲנֻכָּה

✽ כָּתַב ה' בְּנֵי יִשְׂשָׁכָר" אִם בָּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה וְעֵינַי שָׁכַל לָךְ תָּן עֵינַיִךְ בְּיָמִים אֵלֶּי בְּנֵר מִצֹּה וְיֵאִיר אֹר שְׁכָלְךָ בַּתּוֹרָה.

✽ הַיּוֹנִים פָּרְצוּ בְּחוֹמַת הַר הַבַּיִת י"ג פָּרְצוֹת, בְּגִימָטְרִיָּה "אֶחָד", כְּבִיכּוֹל לְכַפֵּר בְּהִקְבֵּ"ה וְלֹא שָׁקְטָה רוּחָם עַד אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת אֲבֵנֵי הַחוֹמָה וַיִּכְתְּשׁוּם לְעָפָר. הַגִּרָּא פִּרְשׁ שְׁעַד שָׁם - עַד לַחוֹמָה הָיָה מִתֵּר לְגוֹיִים לְהַכְנִס וּמִשָּׁם וְאֵילָךְ אֲסוּר, לָכֵן פָּרְצוּ שָׁם אֶת הַי"ג פָּרְצוֹת.

✽ יֵשׁ אֲדוּמִים שֶׁמַּעֲשֶׂה יְהוּדִית אֲשֶׁת מְנַשָּׁה, בָּתוּ שֶׁל מִתְתִּיָּהוּ לֹא הָיָה בְּחֲנֻכָּה. אֲלֹא מִשׁוּם שֶׁהָיָה הַמַּעֲשֶׂה עִם הַיּוֹנִים צָרְפוּ וְקִשְׁרוּ אוֹתוֹ לְנִס חֲנֻכָּה.

יְהוּדִית הִלְכָה אֲצֶל שֶׁר הַצָּבָא הוֹלְפָרְנִשׁ, הָאֲכִילָתוֹ גְּבִינָה וְנַעֲשָׂה צָמָא, וְנִתְּנָה לוֹ לְשִׁתּוֹת יֵין. כְּשֶׁנִּרְדָּם לָקְחָה בְּאֶמֶץ אֶת חֲרָבוֹ וְחִתְּכָה אֶת רֹאשׁ הַצֹּרֶר וְלָקְחָה אֶת רֹאשׁוֹ וְהִרְאָתָה אוֹתוֹ לַיהוּדִים וְאָז בָּרַח הָאוֹיֵב.

✽ סוּפָם שֶׁל בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי הָיָה שֶׁלֹּא נִמְשָׁכָה מַלְכוּתָם וְנִהְרְגוּ כּוֹלָם וְזָרְעָם נִכְרַת, מִשׁוּם שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ אָמַר בְּבִרְכָּתוֹ לַיהוּדָה "לֹא יִסּוּר שִׁבְט מִיְהוּדָה" וְהַחֲשִׁמוֹנָאִים שֶׁלֹּא הָיוּ דוֹמִים לָהֶם (בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ וְנַאֲמָנוּת) לֹא הִסְכִּימוּ לְוִיתֵר עַל הַמְּלוּכָה לְאַחֲרִים (מִזֶּרַע דָּוִד וַיהוּדָה) וְלָקְחוּ הַכְּבוֹד לְעַצְמָם, וְאִין מִשׁוּא בְּדִין עַל שֶׁנִּגְעוּ בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד. וְכָל הָאוֹמֵר מִבֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי אֲנִי - עֶבֶד הוּא. שֶׁהוֹרְדוּס הַשְּׁמִידָם (רַמְבַּ"ן) וְעוֹד שֶׁהֵם הָיוּ כְּהֵנִים וְתַפְקִידָם לַעֲבֹד וְלֹא לְמַלֵּךְ (יְרוּשָׁלַיִם).

✽ כָּפִי שֶׁכָּתַבְנוּ, מְגִלַת בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי נִכְתְּבָה ע"י הַחֲשִׁמוֹנָאִים בְּעַצְמָם, בְּנֵי מִתְתִּיָּהוּ. וַיֵּשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁנִּכְתְּבָה ע"י זְקֵנֵי בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל. וַיֵּשׁ הַנוֹהֲגִים עַד יָמֵינוּ לְקַרֵּא אוֹתָהּ בְּשִׁבְת חֲנֻכָּה אַחֵר הַהִפְטָרָה. וַיֵּשׁ הַנוֹהֲגִים לְקַרֵּא אוֹתָהּ לְפָנֵי מְנַחֵם, וְאִין בְּזָה חִיּוּב.

✽ "וְהָאֲרָץ הָיְתָה תְּהוֹ וְבָהוּ... " (בְּרֵאשִׁית) "תְּהוֹ" זֶה מַלְכוּת בָּבֶל, "וְבָהוּ" זֶה מַלְכוּת מִדִּי (פָּרַס), "חֲשָׁד" זֶה מַלְכוּת יוֹן שֶׁהִחְשִׁיכוּ עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּגִזְרוֹתֵיהֶן וּמִזִּימוֹתֵיהֶן, שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת כָּתְבוּ לָכֶם עַל קֶרֶן הַשּׁוֹר שֶׁאִין לָכֶם חֶלֶק בְּאֵלֶּקִי יִשְׂרָאֵל (מִדְרַשׁ רַבָּה בְּרֵאשִׁית ב'), וּמַלְכוּת אַחֲרוֹנָה הִיא מַלְכוּת אֲדוּם שֶׁבִּימֵינוּ, שֶׁתְּכַלָּה בְּעֵצָ"ה בְּמִהְרָה.

✽ כּוֹתֵב הַמַּהְרֵש"ל זִיע"א: רָאוּי שֶׁהַשְּׁמִחָה (בְּחֲנֻכָּה) תִּהְיֶה מְעוֹרָבָה וּבְלוּלָה בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה וְאֵל תַּבְטִּיל מְקַבְּעוֹתָהּ.

✽ מוֹבָא בִּ"בְּאוֹר הַלְכָה": בְּעוֹנוֹת הָרַבִּים יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁתַּחַת הַזְּמִירוֹת וְהַתְּשַׁבְּחוֹת שֶׁרָאוּי לְהֵלֵל לְהַשְׁיִיט שְׁעָשָׂה לָנוּ, הֵם מְרַבִּים בְּשִׁחּוֹק הַקְּרִטִין (קִלְפִים) וְהִרְבֵּה הִרְעִישׁוּ הַסְּפָרִים הַקְּדוּשִׁים עַל זֶה, הַשּׁוֹמֵר נֶפֶשׁוֹ יִרְחַק מִזֶּה (בִּיאוֹר הַלְכָה תִּר"ע).

✽ וְכֵן הָיָה הַמְּנַהֵג בְּהִרְבֵּה קִהְלוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁבִימֵי הַחֲנֻכָּה שָׁקְדוּ עַל חֲנוּךְ הַבָּנִים וּפְרִנְסֵי הַקֹּהֶל הָיוּ נֶאֱסָפִים לְתַקֵּן תַּקֻּנוֹת כְּדִי לְמַשׁוֹךְ לְתוֹרָה אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל וְהַמּוֹן הָעָם, כִּי בְּחֲנֻכָּה מְלָשׁוֹן חֲנוּךְ וְעִקְרֵי חֲנוּךְ הוּא חֲנוּךְ הַבָּנִים לְתוֹרָה.

הַיִּדְעָתָ? - לִימֵי הַחֲנֻכָּה

וּמִזֶּה הֵטַעַם מְקַבֵּל בְּהֶרְבֵּה בְּתֵי אָבוֹת שְׁנוֹתָנִים "מַעֲוֹת חֲנֻכָּה" לְבָנֵיהֶם, לֹמֵר מִתְּנוֹת אֱלוֹ שְׁאֵתָם מְקַבְּלִים הַיּוֹם כְּדִי שֶׁתִּקְבְּלוּ עֲלֵיכֶם עַל תּוֹרָה לְתַמִּיד (סְפָרִים).

כֹּתֵב הַיִּחִיד "א" זִיע"א: יָמֵי חֲנֻכָּה יִזְהַר אָדָם לְשֹׁמֵר בְּקִדְשָׁהּ וְגִילָהּ בְּרַעְדָּהּ וְכוּ' שֶׁמֶחָה שֶׁל מִצְוָה וְתוֹרָה אִזְרֵי יָקוּמוּ וְיִסְפְּרוּ לְבָנֵיהֶם סִפּוֹר הַנֶּס וְחוֹבֵתָנוּ לְעִבּוֹד עֲבוֹדָתוֹ וְכוּ'.

כֹּתֵב בַּעַל "יִסּוֹד וְשֶׁרֶשׁ הָעֲבוֹדָה (שַׁעַר י"ב): תִּכְף אַחֲרֵי הַדְּלָקַת נֵר רִאשׁוֹן וְאַף בְּשָׁאֵר הַיָּמִים, יִתְחִיל לֹמֵר גִּסְחַ הַהוֹדָאָה שֶׁל הַנֵּרוֹת הִלְלוּ בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה וְרִאשׁוֹן לְהַאֲרִיךְ בְּשִׁירִים וּפְיוּטִים עַד מִשְׁךְ חֲצִי שָׁעָה עַל כָּל פְּנִים. וְאַחֲרֵי זֶה רִאשׁוֹן לְסַפֵּר לְבָנָיו וּלְבָנֵי בֵיתוֹ הַנִּסִּים וְהַנִּפְלְאוֹת מִפִּי סִפְרִים וְסוֹפְרִים שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ יוֹצְרֵנוּ בּוֹרְאָנוּ יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה בְּיָמֵים הָהֵם בְּזִמְנוֹ הַזֶּה, בְּכַדִּי שֶׁיִּתְּנוּ שִׁבְחַ וְהוֹדָאָה לַה' יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ.

אִיתָא בְּגַמִּי (סוּטָה ל"ו) שֶׁלִּפְנֵי הַנֶּס כָּבֵד הַבֵּטָח לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הַנֶּס וְגִזְרַת הַנִּצְחָן שֶׁבִּיּוֹם הַכַּפּוּרִים נִשְׁמָעָה בַּת קוֹל שֶׁאָמְרָה "נִצְחָנוּ טָלְיָא לְטָלִיתָא בְּאַנְטִיּוֹכָא" שֶׁהִלְכוּ פְּרָחִי כְּהוֹנָה בְּנֵי חֲשִׁמוֹנָאִים לְהִלָּחֵם עִם הַיּוֹנִנִים, שֶׁהַנִּצְחָן הָיָה מִבֵּטָח כָּבֵד מִיּוֹם הַכַּפּוּרִים לְעַם יִשְׂרָאֵל.

מוֹבָא בְּתַשְׁבֵּי"ץ (מִהֶרָאשׁוֹנִים) הַמִּנְהָג לֹמֵר ב' פְּעָמִים "וַיְהִי נֶעַם" וְ"יֹשֵׁב בְּסִתְרֵי" לִיד הַנֵּרוֹת הַדּוֹלָקִים, מִשּׁוּם שֶׁכִּהְיָ חֲשִׁמוֹנָאִי הָיוּ הוֹלְכִים לְמַלְחָמָה בַּיּוֹנִנִים הָיוּ אוֹמְרִים כִּךְ פְּעָמִים וְכִךְ נִצְחוּ אֶת הַיּוֹנִנִים וְהַמִּתְיוֹנִנִים.

כֹּתֵב הַיִּבְּן אִישׁ חִי" זִיע"א: אָדָם דּוֹמָה לַפְּתִילָה, וְהַשָּׁמֶן לַחֲכָמָה וְשִׁכִּינָה לְעוֹלָם לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרָה מִתְקַרְבֵּת אֵלָיו. "יֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חִפְשׁ כָּל חֲדָרֵי בֵּטוֹן".

כֹּתֵב הַיִּבְּן ז"ל שֶׁצָּרִיךְ לִכְנוֹן בְּהַדְּלָקַת הַנֵּרוֹת ל' י"ג מִדּוֹת. הֵינּוּ בִּיּוֹם רִאשׁוֹן שֶׁל חֲנֻכָּה יִכְנוֹן לְמִדָּה רִאשׁוֹנָה "א-ל" וּבִינֵר שְׁנֵי "רְחוּם" וְכוּ' עַד הַלִּילָה הַשְּׁמִינִי שֶׁמִּכְנוֹן מִ"נוֹצֵר" עַד "וְנִקְחָה".

כֹּתֵב הַיִּבְּן אִישׁ חִי": אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָה אֲבָל בִּינֵר הַנוֹסֵף "הַשְּׁמֶשׁ" מִתֵּר. וְיֵשׁ מִחֲמִירִין ע"פ הַסּוּד גַּם בְּשִׁמְשׁ לֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ, וְאִם נִהְיָה עוֹשֶׂה פֶּגַם גָּדוֹל שֶׁיִּתְאַחֲזוּ הַחִיצוֹנִים בְּאוֹר הָעֲלִיוֹן וְכִנְזָכֵר בְּכִתְבֵי הַיִּבְּן ז"ל וְכָל זֶה הוּא רַק בְּשָׁמֶן שֶׁעוֹר מִצְוָה - חֲצִי שָׁעָה.

מוֹבָא בְּ"בְנֵי יִשְׁשַׁכָּר" וְעוֹד צְדִיקִים שֶׁחֲנֻכָּה הֵם יָמִים הַמְּסַגְּלִים לְהַפְקִיד בְּבָנִים, כְּעִין רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְעַקֵּר הַסְּגֻלָּה בִּיּוֹם הָאֲחֵרוֹן "זֹאת חֲנֻכָּה". מוֹבָא בְּסִפְרֵי חֲסִידוֹת שֶׁבִּינֵר חֲמִישִׁי הוּא מְסַגֵּל לְזָכוֹת בְּבָנִים.

מִרְבִּים בְּצִדְקָה בִּימֵי חֲנֻכָּה כִּי הֵם מְסַגְּלִים לְתַקֵּן פְּגָמֵי נַפְשׁוֹ ע"י צִדְקָה וּבִיחּוֹד לְלוּמֵדֵי הַתּוֹרָה הָעֲנִיִּים לְהַחֲזִיקָם.

הַלְבִּיבוֹת זָכָר לְטָלָאִים שֶׁל הַחוּמָה שֶׁסִּתְּמוּ אֶת הַפְּרָצוֹת שֶׁפָּרְצוּ הַיּוֹנִנִים כְּמוֹ מֶלֶט. מִטָּעוֹן בְּשָׁמֶן זָכָר לְנֶס פַּח הַשָּׁמֶן, וְכֵן מִשּׁוּם שֶׁבְּלִבּוֹת הָיוּ שְׁמִים מֵאֲכִלֵי חֶלֶב.

חֲמִשָּׁת בְּנֵי מִתְתִּיָּהוּ מָלְכוּ:

יְהוּדָה מֶלֶךְ 6 שָׁנִים. שְׁמַעוֹן מֶלֶךְ 8 שָׁנִים. יוֹחָנָן מֶלֶךְ 26 שָׁנִים. יוֹנָתָן מֶלֶךְ 6 שָׁנִים.

הַיָּדְעָתָּ? - לַיָּמִי הַחֲנֻכָּה

✿ הַגִּזְרוֹת הַחֲלוּ בַּשָּׁנָה 212 לְבִנְיָן הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, וְאַחֵר כָּךְ הַמִּקְדָּשׁ הַתְּקִיִּם עוֹד 206 שָׁנִים. הַמֶּרֶד בַּיּוֹנִים וּמִלְחַמַּת הַחֲשִׁמוֹנָאִים אָרְכָּה 103 שָׁנִים.

✿ בַּהֲמִשָּׁד לָמָּה שֶׁהֵבֵאנוּ מִסְפָּרִים קְדוֹשִׁים שְׁיָמִי חֲנֻכָּה מְסַגְלִים לַפְּקִידָת עֲקָרוֹת וּבִפְרִט בַּיּוֹם ח' - זֹאת חֲנֻכָּה, מְשׁוּם שֶׁבַּיּוֹם ח' הָיָה חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ, יְסוֹד הַהִשְׁפָּעוֹת הֵם בְּמִנּוּרָה - חַיִּים. שְׁלֶחַן - מִזְבֵּחַ. מִזְבֵּחַ - לַהֲשִׁפְעַת בָּנִים כְּמוֹ שֶׁהַקְטָרֶת עוֹצָרֶת מִגִּפָּה.

✿ מוֹבָא בִּ"בִּנִי יִשְׁשַׁכָּר": מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוֹל עַד חֲנֻכָּה מֵאִיר בְּרָקִיעַ כְּעֵין תְּבִנִית יָד פְּשׁוּטָה לְקַבֵּל בְּעָלֵי תְּשׁוּבָה אֲשֶׁר מֵאִיזָה סָבָה נִדְחוּ מִלְּשׁוֹב בַּעֲשָׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה, וּמִתְקַבְּלָת תְּשׁוּבָתָם עַד חֲנֻכָּה וְהִיד הַזֹּאת אֵינָה עוֹבְרֶת עַד זֹאת חֲנֻכָּה. וְרָמַז לָזֶה "בְּזֹאת יִכָּפֵר עוֹוֹן יַעֲקֹב" (יִשְׁעִיָּה ב'). שְׁעַד שְׁאֲנוּ קוֹרְאִים "זֹאת חֲנֻכָּה" הוּא גִמְרַת כְּפָרֶת עוֹוֹן.

✿ בִּ"לְקוּטֵי מֵהַרִּי"ל" כָּתֹב: יָדוּעַ שֶׁחֲנֻכָּה הוּא גִמְרַת חֲתִימָה שֶׁל יוֹם הַכְּפוּרִים, וּבְרָמַז לָזֶה "תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד דִּכָּא" - דִּכָּא בְּגִימְטְרִיָּה כ"ה.

✿ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יִפְתָּבוּן וּבַיּוֹם צוֹם כְּפוּר יִחְתַּמּוּן, וְגִמְרַת הַדִּין הוּא בְּהוֹשָׁעָנָא רַבָּא, וְהֵיכָּה אֵף שְׁנִמְסָרִים וְיוֹצֵאִים הַפְּתִיקִים הַנִּגְמָרִים אֵין בָּהֶם כּוֹחַ לַהֲתַקֵּים עַד חֲנֻכָּה אוֹלֵי יִתְקַן הָאָדָם מֵהַ שְׁעוֹת וְנִמְצָא שֶׁקִּדְשַׁת הַחֵג נִמְשָׁד וְהוֹלֵךְ עַד חֲנֻכָּה, לָכֵן יֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְהִמָּשִׁיד עַל עֲצָמוֹ וּלְקַשֵּׁר קִדְשַׁת חֵג הַסְּכּוֹת עַד חֲנֻכָּה (זֶרֶע קוֹדֶשׁ).

✿ כָּל מִי שֶׁעוֹשֶׂה סְעוּדָה בְּכָל יוֹם מִיָּמֵי חֲנֻכָּה הֵרִי זֶה מְשַׁבַּח (שִׁירֵי כִנְסַת הַגְּדוּלָּה).

✿ סְעוּדוֹת חֲנֻכָּה אֵינָם אֶלָּא רְשׁוֹת, מִפְּנֵי שֶׁחֲנֻכָּה נִקְבָּע רַק לַהּוֹדוֹת וּלְהַלֵּל. כָּתֹב הַרְמִיָּא דְּיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ קֶצֶת מִצּוּה בְּרַבּוּי סְעוּדוֹת בְּחֲנֻכָּה, מְשׁוּם שֶׁבְּאוֹתָן הַיָּמִים הֵיכָּה חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ (שׁו"ע אוֹרַח חַיִּים תר"ע).

✿ "וְלֹא גַעְלָתִים בַּיָּמִי יוֹנִים שֶׁהַעֲמִדְתִּי לָהֶם שְׁמֵעוֹן הַצַּדִּיק וּמִתְתִּיחוּ בּוֹן יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל וְחֲשִׁמוֹנָאִי וּבְנָיו" (מַגִּילָה י"א ב').

✿ תִּנְיָא נִקְנוֹר אֶחָד מֵאַפְרָכֵי יוֹנִים הָיָה בְּכָל יוֹם מִנִּיף יָדוֹעַל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם וְאוֹמֵר: אֵימָתִי יְפוֹל בְּיָדִי וְאַרְמָסָנָה" וְכִשְׁגִּבְרָה מַלְכוּת חֲשִׁמוֹנָאִי וְנִצְחוֹם קִצְצוּ בְּהוֹנוֹת יָדָיו וְרָגְלוֹ וְתִלְאוֹם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְאוֹמְרוּ "פָּה שֶׁהָיָה מְדַבֵּר בְּגִלְיוֹן וְיָדָיו שֶׁהָיוּ מְנִיפּוֹת עַל יְרוּשָׁלַיִם תִּעֲשֶׂה בָּהֶם נִקְמָה" (תַּעֲנִית י"ח א').

✿ גֵּר חֲנֻכָּה לְהַנִּיחָה בַּחוּץ לֹמֵר לָךְ "מִצּוּה זוֹ יְכוֹלָה לְהָאִיר גַּם לְאָדָם הַמְּשַׁקֵּעַ בַּחוּץ בְּרִשְׁוֹת הַרְבִּים" (שִׁפְתֵי צַדִּיק בִּשְׁם זִקְנוֹ בַּעַל חִידוּשֵׁי הַרִּי"ם).

✿ בְּשָׁנָה יִשְׁנֶם עֲשָׂרָה יָמִים נְסִים וְאֵלוֹ הֵם: ב' יָמִים שֶׁל פּוּרִים, ח' יָמִים שֶׁל חֲנֻכָּה. וּבָהֶם ר"מ שְׁעוֹת - 240, לֹמֵר שֶׁמְסַגְלִים יָמִים אֵלוֹ לְבִטֹּל קִלְפַּת עֲמָלֶק שֶׁכִּידוּעַ נִקְרָא רָם (בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר).

✿ ה"בּוֹן אִישׁ חַי" כּוֹתֵב דְּבַר נִפְלָא: אָנוּ מְדַלִּיקִים גֵּר חֲנֻכָּה לִיד הַפֶּתַח, הַמְּזוּזָה בְּיָמִין וְגֵר חֲנֻכָּה בְּשִׁמְאֵל וְהַמְּדַלִּיק בִּינִיָּהֶם בְּטִלִּית מְצִינָת. וּמִמִּילָא הַחוּט הַמְּשַׁלֵּשׁ בְּגִי מִצּוּוֹת לֹא בְּמִהְרָה

הַיָּדְעָתָּה? - לְיָמֵי הַחֲנֻכָּה

יִנְתַּק. ג' מִצְוֹת הִלְלוּ הֵם ר"ת צִמַּח צִיצִית, מְזוּזָה, חֲנֻכָּה, לֹמֵר לָךְ שְׂבֻכּוֹת אֵלֶּי יבֹא מְשִׁיחַ צִדְקָנוֹ אֲשֶׁר צִמַּח שְׁמוֹ.

✿ ה"מאור עינים" כותב שֶׁבְּחֲנֻכָּה יום גָּדוֹל וּמִיָּחָד שֶׁהַקִּבְיָה מוֹרִיד שְׂכִינָתוֹ לְמִטָּה, כְּבִיכּוֹל לְמִטָּה מַעֲשָׂה טַפְחִים אֶל הָאָדָם לְקָרְבוֹ, לְהַגְבִּיהוּ וּלְהַעֲלוֹתוֹ.

✿ ה"זרע קודש" אומר שֶׁמִּצְוֹת נֵר חֲנֻכָּה לְמִטָּה מ-10 טַפְחִים, לֹמֵר לָךְ אִם שֶׁהַמָּקוֹם נִמּוּד צָרִיךְ הָאָדָם לְהִנָּמִיד עֲצָמוֹ לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת אִם עַל פִּי כֹן הָרִי מִצְוֹתוֹ שֶׁעָשָׂה פּוֹעֵלֶת לְגִבְהֵי מְרוֹמִים.

✿ חנו בכ"ה גִּימְטְרִיָּה זָךְ וְכִתִּיב שָׁמֹן זֵית זָךְ, כְּמוֹ בְּמִנּוּחָה (השל"ה הק').

✿ **זאת חֲנֻכָּה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים:** בְּשִׁמוֹנֶת יָמֵי חֲנֻכָּה גּוֹמְרִים אֶת הַהֵלֶל וְהֵם כִּנְגָד שְׁמוֹנֶה יָמִים טוֹבִים שָׁאִין גּוֹמְרִים אוֹ שֶׁאִין אוֹמְרִים בָּהֶם אֶת הַהֵלֶל, 6 יָמִים שֶׁל פֶּסַח, רֹאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכְּפוּרִים. וְלִפִּי זֶה זֹאת חֲנֻכָּה הוּא כִּנְגָד יוֹם הַכְּפוּרִים לְגִמְרַת חֲתִימָה טוֹבָה (יהל אור).

✿ יָמֵי חֲנֻכָּה נִקְבְּעוּ לְהוֹדוֹת וּלְהֵלֶל וְלֹא לְמִשְׁתַּח וּשְׁמִיחָה. יָמֵי הַפּוּרִים נִקְבְּעוּ בְּעֶקֶר לְמִשְׁתַּח וּשְׁמִיחָה, וְאִין אוֹמְרִים בָּהֶם הֵלֶל. בְּשִׁנְיָהֶם קָרָה נִסִּי זֶה שֶׁהַיְּהוּדִים נִצְחוּ שְׁלֹא בְּדֶרֶךְ הַטִּבַּע אֶת אוֹיְבֵיהֶם, נִתְּנוּ רַבִּים בְּיַד מַעֲטִים. אִם כֵּן, מִדּוּעַ קִבְּעוּ צוּרוֹת שׁוֹנוֹת וְהַפּוּכּוֹת שֶׁל חֲגִיגוֹת לְצִיּוֹן הַנְּסִים הַדּוֹמִים?

מִפְּנֵי שֶׁפּוּרִים עֶקֶר הַגִּזְרָה הָיָה לְהַשְׁמִיד וּלְהַרְגֵּם אֶת כָּל הַיְּהוּדִים בְּאֲשֶׁר הֵם, וּלְהַרְגֵּם אֶת גּוֹפּוֹתֵיהֶם עֲבוּר חֲטָא שֶׁנֶּהֱנוּ מִסַּעֲדַת אַחֲשׁוּרוֹשׁ וְנִגְעָלוּ בְּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וַיִּין נֶסֶךְ וּשְׁמִיחָה בְּשִׁמְחַת וּבְחֻבְרַת הַגּוֹיִים, וְכִשְׁשָׁבוּ מִחֲטָאֵם וְצָמוּ שְׁלוֹשָׁה יָמִים לְבָשׁוּ שֶׁקַּ וְאָפְרוּ וְעָנוּ אֶת גּוֹפּוֹתֵיהֶם, הִנֵּס הָיָה שֶׁנִּצְלוּ גּוֹפּוֹתֵיהֶם, לָכֵן קִבְּעוּ מִשְׁתַּח וּשְׁמִיחָה עִי"י הַנָּאֵת הַגּוֹף שֶׁיִּזְכְּרוּ חֲטָאֵם וְעֲנִשָּׁם וְדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה עִי"י עֲנוֹי הַגּוֹף.

בְּחֲנֻכָּה עֶקֶר הַגִּזְרָה הָיָה בְּנִפְשׁ, לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרָתָךְ וּלְהַעֲבִירם מִחֲקֵי רְצוֹנָךְ, כְּגִמּוּל עַל הַתְּרַשְׁלוּתָם בְּקִיּוֹם תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְהַתְּיַנּוּת חֻלְקִית בְּקַבְּלַת פִּילוֹסוֹפִיָּה וְתַרְבּוּת יוֹן, וְגִזְרוּ עֲלֵיהֶם גִּזְרוֹת נֶגֶד הַדָּת, חָלְלוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְנִמְנְעוּ מִעֲבוֹדַת הַקִּרְבָּנוֹת וְהַדְּלָקָה הַמִּנּוּחָה, (לְמַתְיָנִים לֹא קָרָה כָּלוּם, בָּהֶם לֹא נִגְעוּ לְרַעָה).

כְּשֶׁחֲזְרוּ בְּתִשְׁבָּה וְהַתְּחַזְּקוּ בְּעֲבוֹדַת ה' בְּמִסִּירוֹת וְחִרְפּוֹ נִפְשָׁם לְהַלְחִם נֶגֶד גְּבוּרִים וְרַבִּים מֵהֶם, נַעֲשֶׂה לָהֶם נִסִּי. לְצִיּוֹן הִנֵּס הָרוּחָנִי קִבְּעוּ אֶת יָמֵי חֲנֻכָּה בְּעֶקֶר בְּהוֹדָאוֹת וְהֵלֶל וּמִצְוֹת הַדְּלָקָה גְּרוֹת חֲנֻכָּה. לְזִכֹּר נִסִּי הַנִּצְחוֹן וְנִסִּי פַח הַשָּׁמֶן שֶׁהָיוּ כּוֹלֵם בְּנִפְשׁ בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת וְאִמּוּנָה בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל (לִפִּי סֵפֶר בֵּית חֹדֶשׁ - הַבִּיח).

חֲנֻכָּה שְׁמִיחָה
מִרְכָּז הַהִדְרָכָה